

AQROPARKLARIN YARADILMASI VƏ YERLƏŞDİRİLMƏSİNƏ TƏSİR EDƏN ƏSAS AMİLLƏR

Mirzəyev R.Z.

Lənkəran Dövlət Universiteti
e-mail: ruslan.mirzəyev01@mail.ru

Məqalədə aqroparkların yaradılması və onların yerləşdirilməsi üçün əsas amillər göstərilmişdir. Parkların yerləşdirilməsinə müxtəlif amillərin təsiri və bu amillərin qarşılıqlı asılılığı geniş formada təsvir olunmuşdur. Dünya təcrübəsindən yararlanaraq ərazi seçiminin düzgün təyini, klas terləşmə və aqropark konsepsiyasının gələcək üstünlüklərinin izahı verilmişdir.

Açar sözlər: *aqropark, biznes plan, investisiya, infrastruktur, kənd təsərrüfatı, logistika, klasterləşmə, sənaye parkı, sosial səməra*

Ölkənin davamlı iqtisadi inkişafının təmin olunmasında ərazidə sosial-iqtisadi sistemlərinin yeni formalarının səmərəli yerləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan, son illər respublikamızda təsərrüfatın müxtəlif sahələrinin inkişafına əlavə təkan verilməsi üçün aqro-, sənaye-, texno- və ekoparkların təşkilinə üstünlük verilir.

Aqro, sənaye parklarının yerləşdirilməsi özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə fərqlənir. Parkların "Sənaye" impulsu onların iri şəhərlərə cazibəsini artırır. Təcrübə onu göstərir ki, sənaye parkların əksəriyyəti şəhər və şəhəratrafi ərazilərdə yerləşdirilir.

Parkların fəaliyyət profilinə uyğun olaraq istehsalatın təşkili üçün vacib olan xammal mənbələrinə yaxınlıq və istehsal olunmuş məhsulların satışının təşkili üçün bazarlara yaxınlıq aqroparkların yerləşdirilməsi üçün əsas şərtidir. Aqro və sənaye komplekslərinin - parklarının və əsas istehsala xidmət sahəsində çalışan şirkətlərin fəaliyyəti bol kənd təsərrüfatı xammalının, məhsulunun və çeşidinin olmasını tələb edir. Buna müvafiq olaraq parkların plan-layihələrinin icrası zamanı ərazi və yerləşmə amillərinin nəzərə alınması və bu iki amil arasında tarazlığa nail olunması çox vacibdir. Xammal mənbələrinə, bazar mərkəzlərinə yaxınlıqla bərabər, parkların yerləşdirilməsi zamanı istehlakçı və əhali kütləsinin sıxlığı ilə müşayiət olunan mərkəzlərə yaxınlıq da əsas və vacib amillərdən biridir.

Aqroparkların "aqro" və ya "aqrar" impulsu olması, onları kənd və ya şəhəratrafi istehsal zonalarının ətrafında yerləşməsinə, xüsusilə mövcud aqrar bazalı klasterlərə bitişik yerləşməsinə təşviq edir. Aqroparkların əlverişli

mövqeyə malik olması şəhəratrafı kənd və ya istifadəsiz ərazilərdə, şəhər aqlomerasiyalarından aralı məsafədə yerləşdirilməsi, torpaqların səmərəli istifadə edilməsinə imkan yaradır. Əhali sıxlığı yüksək olan ölkələrdə aqroparklar üçün ərazilərin seçilməsi zamanı böyük çətinliklərlə qarşılaşırlar.

Parkları yaradılması və optimal yerləşdirilməsi bir sıra amillərin təsirindən asılıdır. Bura aşağıdakıları aid etmək olar:

- Sənaye parkı üçün əlverişli torpaq sahələrinin mövcudluğu. Sənaye məqsədli istifadə üçün yararlı torpaqların ayrılmasını (məsələn, ekoloji təmiz ərazilərdə, çirklənmələrdən, səs-küydən, vibrasiyadan və digər pozuntulardan kifayət qədər az təsirə məruz qalan və yaşayış sahələrindən uzaq ərazilərdə) və müvafiq istehsal fəaliyyətləri ilə əlaqəli sahələrin (parkın icarədarlarını xammalla təmin edə biləcək istehsal) seçilməsini nəzərdə tutur.
- Sənaye parkının əsas fəaliyyət istiqaməti. Aqroparkların effektiv və məhsuldar fəaliyyət göstərməsi üçün əsas tələb istehsal prosesində xammal materiallarını ardıcıl və qənaətli şəkildə təmin edən sahələrə əlverişli giriş imkanlarının olması və onların əlçatanlığı.
- Şlüz (gateway) infrastrukturuna giriş. Mümkün olduğu hallarda, aqro-sənaye parkları əsas "Gateway" infrastrukturunun (məsələn, əsas ticarət marşrutları üzrə nəqliyyat qovşaqları və hava limanları) yaxınlığında strateji mövqeyə sahib olmaq imkanı və s.
- Əlverişli təbii şərait və təbii ehtiyatların olması, istehsal və xidmət sahələri üçün müvafiq infrastruktur şəbəkəsinin mövcudluğu; malların maneəsiz çatdırılması və istehlakçılar üçün əlverişli trafik və nəqliyyat axınının mövcudluğu; istehlakçılar, təchizatçılara dəstək fəaliyyəti üçün insan resursları və maarifləndirici mərkəzlərin mövcudluğu; satışın fasiləsizliyinin təmin olunması üçün nəhəng bazarların mövcudluğu; çoxillik iqtisadi və ekoloji plan-proqramlara uyğunluq, dövlət dəstəyi və s. [4].

Parkların fəaliyyət strategiyası ölkənin və ya regionun əsas kənd təsərrüfatı sahələrinin çoxillik inkişaf proqramlarına uyğun olmalı və geniş biznes plan layihələrinin icrasını təmin etməlidir. Parkın yerləşməyə ərazinin təyini parkın strateji hədəflərinə uyğun olaraq iqtisadi və işgüzar əsaslandırılmalara və effektivliyə tam ciddiyyəti və şəffaflığı ilə cavab verməlidir. İqtisadi cəhətdən səmərəsizliyi ilə seçilən parkların reallaşdırılmasından uzaq olmaq lazımdır. İqtisadi potensialından asılı olaraq zəif inkişaf etmiş rayonlarda aqrar sənayenin sürətləndirilməsi üçün aqroparklar regionun əsas kənd təsərrüfatı sahələrinə uyğun olaraq yaradılmalıdır. Ərazi seçimi zamanı yalnızlığa yol verilməsi istehsal xərclərinin və aqro-sənaye parkında yerləşəcək şirkətlərin xərclərinin artımına əsas səbəbi olacaqdır [5].

Aqroparkların yaradılması üzrə dünya təcrübəsindən məlumdur ki, parkların yaradılması və yerləşdirilməsi üçün ərazi seçimi zamanı rayonda artıq

mövcud olan və fəaliyyət göstərən aqro-komplekslər, şirkətlər, həmçinin universitet və tədqiqat mərkəzlərinin olması təsir göstərə bilər. Bu təsir, həm aqroparkların yerləşməyə ərazinin təyini üçün əsasdır, həm də mövcud bazarlarla birgə fəaliyyət göstərməklə aqroparkın səmərəli fəaliyyətinə xidmət edəcəkdir.

Parkın ölçüləri və miqyası onun ərazi seçimi qədər vacibdir. Park qənaət etmək baxımından ərazisinə görə nə çox kiçik olmalı, nə də icarədar şirkətlərin əlavə xərclər və məşğulluğa gətirib çıxaran böyük ölçülərə malik olmamalıdır. Bu element həll edici səviyyədə parkın maliyyə sabitliyinə təsir edəcək. Bundan əlavə geniş ərazilər malik böyük parklar ilə yerli əhali və biznes cəmiyyəti arasında münaqişələr yarana bilər. Bu zaman mərhələli tikintidən istifadə etmək daha məqsədə uyğundur. Yəni, fəaliyyət istiqamətinə uyğun olaraq parkın tam funksionallığı ilə fəaliyyət göstərməsi üçün kifayət edəcək qədər ərazini əhatə etməli, ərazinin hər sahəsindən səmərəli istifadə olunmalıdır.

Parkların ərazisinin ölçüsü də bir çox amillərdən asılıdır. Belə ki,

- Ölkənin və ya regionun iqtisadi-siyasi xüsusiyyətləri;
- İnvestisiya mühiti;
- Sənaye istehsal sahələrinin sayı;
- Satış mərkəzləri və bazarların tutumluluğu;
- Yeni parkların yaradılması və mövcud olanların genişləndirilməsi üçün kənd təsərrüfatı/sənaye məqsədli torpaq bazarlarının dinamikası;
- Sənaye və logistik infrastrukturun inkişaf səviyyəsi;
- Dövlət dəstəyi və maliyyələşdirilmə üzrə təşəbbüslər;
- Ərazinin standart ölçülərinin dizayn və ya təcrübə proqramına uyğunluğu.

Aqropark üçün ərazi seçimi – aqropark layihəsinin uzunmüddətli perspektivdə kompleks, çox istifadəçili və çox səviyyəli yanaşmanı dəstəkləmək üçün əsas strateji qərardir.

Ərazi klasterləşməsi (qruplaşma) aqropark konsepsiyasının əsasını təşkil edir. Dünya ölkələrinin təcrübəsinə uyğun olaraq qruplaşmanın müxtəlif formaları ola bilər. Həmçinin kənd təsərrüfatı və qeyri-kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin müxtəlif kombinasiyalarına rast gəlinə bilər. Buna uyğun olaraq aqroparklarda klasterləşmənin yeddi üstünlüyünü qeyd etmək olar:

1. Qapalı dövr.

Parkın fəaliyyət istiqamətinə uyğun olaraq kənd təsərrüfatı fəaliyyəti sahələri bir məkanda qruplaşdırılırsa, qapalı dövr: daxili ekosistem yaratmaq mümkün olacaqdır. Aqropark tərkibində mövcud olan klasterlər bir-birinin istehsal məhsullarından, xammalından, tullantı və əlavə məhsullarından istifadə edə bilərlər. Bu, sahəyə və enerjiyə qənaət etməklə, ətraf mühitə zərərli və mənfəəti azaltmağa xidmət edəcəkdir. Qapalı dövr həm kiçik, həm də böyük aqroparklarda nail olmaq mümkündür. Kiçik müəssisələrdən fərqli

olaraq yalnız böyük müəssisələrdə kifayət qədər investisiya və qazanc olacaqdır. Məsələn, 2000 baş heyvan bəsləyən fermer üçün fərdi qaydada ayrıca hava skubberi almaq həm məqsədə uyğun deyil, həm də böyük xərc tələb edir. Amma aqropark daxilində bu kimi vasitələrin əldə olunması və istifadəsi çox sərfəli şərtlərlə mümkün olacaqdır.

2. Nəqliyyat tələblərinin azaldılması.

Məkan qruplaşmasının potensial üstünlüyü nəql etməyə olan tələblərin azaldılmasıdır. Kənd təsərrüfatı məhsullarının emal, istehsal və qablaşdırılması üçün ağır yük maşınları vasitəsilə bir yerdən digər yerə uzun məsafəyə daşınması əlverişsizdir. Aqroparkların əlverişli ərazidə salınması isə bu tip nəqletmələrin əksər hissəsinin qısalmasına səbəb olacaq və uzaq məsafələrə qənaət edəcəkdir. Əgər aqropark əlverişli coğrafi mövqedə – kəşimlərdə, avtomobil və dəmiryol qovşaqlarının, hava limanlarının yaxınlığında yerləşərsə, bu xammalın lazımı ünvana çatdırılmasının əhəmiyyətli dərəcədə yüngülləşdirəcək, kənd təsərrüfatı məhsulunun növbəti nəqletmələrini asanlaşdıracaq.

3. Şəhər ətrafı ərazilərin qorunması.

Aqroparklar kənd ərazilərinin (torpaqların) keyfiyyətini və məhsuldarlığını yaxşılaşdıracaqdır (ən azından dolayısi ilə). Hazırda kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin əksər sahələri sənaye xarakteri daşıyır və çox təəssüf ki, onlar hələdə bu ərazilərdə fəaliyyət göstərirlər. Məsələn, o qədər də cəlb edici olmayan iri heyvandarlıq fermalarını, onların tullantılarını, spesifik qoxu mənbəyi olmasını qeyd edə bilərik. Yaxud, gecə-gündüz parlaq işıqlandırma sistemə malik olan istixanaları, həmçinin bu cür fəaliyyətlə, bitki və heyvanların, həmçinin insanların bioritmini pozması haqqında misal çəkməyə bilərik. Bu cür sənaye fəaliyyəti ilə məşğul olan müəssisələrin şəhər ətraflarına, rayonlara, loqistik mərkəzlərə köçürülməsi ilə kənd ərazilərini yenidən istirahət, sağlamlıq, kənd təsərrüfatını tipik sahələri ilə məşğulluq və s. kimi ənənəvi formasına qaytarmaq mümkündür.

4. Heyvandarlıqda səmərəliliyin qaldırılması.

Innovation Network «Animal Care» hesabatlarında qeyd olunur ki, əsaslı və səmərəli planlaşdırılmış aqroparklarda davamlı inkişafı əldə etmək mümkün olur. Heyvanlar hərəkət azadlığına, daha çox günəş şüası və stimullaşdırıcı mühitə malik olacaqlar. Bu sözsüz ki, əvvəlki illərlə və keçmiş təcrübələrlə müqayisədə qabaqcıl addımdır. Çünki, əvvəlki təcrübədə, heyvandarlıqdan daha çox gəlir əmsali prioritetli olmuşdur və bunun üçün daha çox ekstensiv üsullardan istifadə olunmuşdur. Burada, rifah deyərəkən, mühit faktorları, boş sahə, heyvanlara qulluq üsulu, tərkibi və s. nəzərə alınır. Hazırda heyvanların kəsilməsi üçün sallaqxanaya göndərilirlər, daha sonra yenidən anbarlara daşınırlar, soyuduculara yerləşdirilir. Nəticədə nəqliyyat xərcləri xeyli artır. Bu isə, heyvanlara və heyvandarlıq təsərrüfatına xeyli zərər vurur. Aqroparklar isə **tamamilə** qapalı sistem təşkil edir: heyvanlar daxili ərazidə doğulur, bəslənilir

və daxilə kəsilir. Bu isə, böyük nəqliyyat xərclərinin azaldılmasına gətirib çıxarır.

5. Xəstəliklərin yayılmasının qarşısının alınması.

Son illər fermer və maldarlar, heyvandarlıq və quşçuluq sahəsi üzrə təsərrüfatlarda çox ciddi fəsadlarla nəticələnən bir çox xəstəliklərlə üzləşirlər. Bunun əsas səbəbi fermalar arasında fiziki əlaqənin mövcudluğu, hava vasitəsilə virusların sürətli yayılmasıdır. Nəticədə çoxlu heyvan məhvi baş vermişdir. Fermaların əksəriyyəti məcburi sürətdə qapalı fəaliyyətə keçmiş, mövcud fəvqəladə vəziyyət böyük ictimai narahatlıq doğurmuşdur. Ağız yararı və quş viruslarının yayılması zamanı hətta bir çox ev heyvanlarının məhv edilməsi zərurəti yaranmışdı. Aqroparklarda isə, heyvandarlığın qapalı sistemi mühitində patogenlərin yaranması ehtimalı son dərəcə kiçikdir. Son nəticədə xaricdən heç bir heyvanın daxilə olanlarla əlaqəsi olmayacaqdır. Hətta daxiləki heyvanlar bir-biri ilə əlaqəsiz kiçik qruplarda saxlanılacaqlar. Çox vacibdir ki, fərqlilik təşkil edən qruplar, məsələn, quşlar və qaramal qrupları tamamilə bir-birindən ayrı olmalıdır. Əgər, yenə də hər hansı bir xəstəlik yayılması müşahidə edilərsə, aqroparkları təşkil edən bölmələr rahat şəkildə bir-birindən təcrid oluna bilər [6].

6. İstehsalçı və istehlakçı zəncirin ardıcılığının təmin olunması.

Hazırkı kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı təcrübəsində qida məhsulları istehsalçıları ilə istehlakçılar arasında əlaqə demək olar ki yoxdur. İnsanların qidanın haradan gəlməsi haqqında məlumatı və necə hazırlanması haqqında təsəvvürləri belə demək olar ki yoxdur. Bu vəziyyət daha çox öz məhsullarını “təbii” və “ənənəvi” kimi reklam edən, sənaye istehsal üsulu barədə isə heç bir məlumat verməyən istehsalçılar haqqındadır. Uzun illərdir ki, istehlakçılar təşkilatlardan məhsulun harada hazırlanması və tərkibi haqqında informasiyanı özündə açıq şəkildə əks etdirən məlumatı verməyə çağırırlar.

Aqroparklar istehsalçı və istehlakçı arasında uçuşunu aradan qaldıra, ictimai tələblər nəzərə alınmaqla, sosial tələblərə cavab verməklə, ətraf mühiti çirkləndirmədən, cəmiyyətin ümumi rifah halının yaxşılaşması naminə istehsal həyata keçirə bilərlər. Beləliklə, aqroparklar istehlakçılar tərəfindən tanınan və xüsusi firma nişanları ilə markalanan məhsulları təqdim edə bilərlər.

Əlillər, uşaqlar, yaşlılar üçün nəzərdə tutulan bir sıra qidalar da vardır ki. Onlar mütləq şəkildə patogenlərdən azad olmalıdırlar. Tərkibində müəyyən allergenlər olmayan qidalara zəmanət verilməlidir. Bu cür məhsullar xüsusi qaydada nəzarət olunmaqla, qapalı dövrdə istehsal prosesinin olmasını tələb edir. Qruplaşdırılmış və ideal üslubda layihələndirilmiş aqropark, (“Kənd parkları”, “Tematik park”) göstərilən qaydada keyfiyyətli istehsal prosesini həyata keçirməyə imkan verir [7].

7. İqtisadi və sosial səmərənin formalaşdırılması.

Hazırda kənd təsərrüfatının bir çox sahələri kritik vəziyyətdədir. Yalnız iqtisadi səmərənin aşağı olması deyil, istifadə metodlarında da kritik hallar mövcuddur. Aqropark konsepsiyası ictimai məsuliyyətli hesab edilən gəlirli istehsal prosesi ilə bu problemləri həll etməyə qadirdir. Qaldırılan birinci məsələ və sual ondan ibarət olmalıdır ki, "Aqroparklar həqiqətən kifayət qədər gəlir gətirə biləcəkmi?". Tədqiqatlar göstərir ki, cavab - "Bəli."-dir. Aqroparklar əhəmiyyətli investisiyalar tələb edəcək, istismar xərcləri də kifayət qədər yüksək olacaq. Lakin bu xərclərin bir hissəsi ehtiyatlar vasitəsilə kompensasiya olunacaqdır. Bir neçə şirkətin klasterləşməsi məkan (miqyas) üstünlükləri verir: nəqliyyata tələbatın azalmasına gətirib çıxarır, enerjiyə, yemləmə, tullantıların (peyin və s.) daşınması və məhv edilməsi xərclərini azaldır. Aqroparkda məkan əldə etmək ticarət baxımından cəlbədicidir. Fermerlər tərəfindən isə müqavimət ehtimalı böyük olacaqdır. Onlar icarədar olmağa deyil, sahibkar olmağa can atırlar. Bütün amilləri diqqətə alaraq, aqroparklar həqiqətən də ticarət əhəmiyyətli və həyat qabiliyyətli ola bilərlər. Həmçinin, əhəmiyyətli sosial üstünlüklərə də malik olacaqlar: qida məhsullarının təhlükəsizliyi yüksəldiləcək, yollarda dağınıq yığınlar az olacaq, ətraf mühitə mənfi təsirlər azalacaq, heyvanların sağlamlığı və rifahı yaxşılaşacaq, kənd əraziləri isə daha cəlbədicidir olacaq, insanlar daha keyfiyyətli və ekoloji cəhətdən təmiz məhsullar əldə edəcək və qidalanacaqlar. Bu sosial amillər kifayət edir ki, dövlət orqanları əlavə maliyyələşdirmə vasitələrindən istifadə etməklə aqroparkların yaradılmasına dəstək versinlər [2].

Kənd təsərrüfatının əvvəlki intensiv metodları ciddi problemlərə səbəb olur. Bu fakt təsadüfi müşahidəçinin gözündən belə qaçılmazdır. Ona görə də cəmiyyət bu metodların əlavə təsirləri barəsində kritik mövqeyi qəbul edir. Nə qədər ki, ərzaq, qida, xüsusən də ət məhsullarına tələbat yüksəkdir, deməli, kənd təsərrüfatı sahələrinin ətraf mühitə mənfi təsirləri o qədər artır. Kənd təsərrüfatı sektoru daha çox enerjiden istifadə edir, bu da karbon qazının artmasına, ətraf mühitin çirklənməsinə dəlalət edir.

Bu gün də kənd təsərrüfatının analoji olaraq, yenidənqurma tələb edən ayrı-ayrı sahələri mövcuddur. Torpaqların birləşdirilməsi fermer təsərrüfatlarının kəndlərdən açıq sahələrə köçürülməsinə səbəb olduğu kimi, aqroparklar da şəhərə yaxın ərazilərdə qurulması, yerləşdirməni tələb edir. Hər iki halda, əhəmiyyətli nisbətdə fiziki olaraq yenidən strukturlaşma baş verir. Amma, bu yenidən qurmanın xarakter və istiqaməti müxtəlifdir. Bağçılıq, heyvandarlıq, quşçuluq müəssisələri artıq sənayeləşmişdir. Bu fəaliyyət sahələri əvvəllər olduğu kimi geniş torpaq sahəsi tələb etmir.

Aqroparklar kənd təsərrüfatı sahəsində radikal dəyişikliklərə səbəb olduğu kimi, məşğulluq strukturunda da dəyişiklikləri tələb edir. Bir neçə fəaliyyəti özündə birləşdirən ərazi klasterləşməsi olduğu halda, maliyyə və insan

kapitalının yeni təşkilatı formalarının hazırlanması zəruri olacaqdır. Məşğulluq və böyük investisiyalara təminat yaradan nəhəng kooperativlərin yaradılması buna misal ola bilər.

Kənd təsərrüfatının cəmiyyətin həyatında müəyyən mövqeyə malik olmasıyla yanaşı fəaliyyət sahələrinin sonrakı nəticələrinin gözə alınması da gərəklidir. İlk dəfə insanlar 1960-cı illərdə kənd təsərrüfatı və qida məhsulları istehsalının neqativ nəticələrindən xəbərdar olmuşlar və qırx ildən artıq davam edən torpaqların birləşdirilməsi prosesinə əhəmiyyətli əks təsir fəaliyyətinə başlamışlar. 1985-ci ildə "Torpaqların birləşdirilməsi" haqqında qanun, "Torpaqdan istifadə" haqqında qanunla əvəz olunmuşdur. Qanun təkcə kənd təsərrüfatı profilli rayonların əlverişli obrazla strukturlaşdırılmamasına görə deyil, təbii və topoqrafiya dəyərlərinin möhkəmləndirilməsi və beləliklə, infrastruktur, istirahət və mədəni tarix abidələrinin tələblərinə bəraət qazandırmışdır. Aqropark konsepsiyası arxasında duran insanlar, sosial informasiyalaşdırma, hazırkı kənd təsərrüfatı təcrübəsinə öz arqumentlərinin tətbiqi, canlıların, ətraf mühitin və insanların rifahı tələblərinə diqqət edirlər. Buna görə də müasir kənd təsərrüfatı "rəqabət üstünlüyü" və "istehsal artımı" arqumentlərinə əsaslanmalıdır.

Nəticə: Aqropark eyni ərazi hüdudunda yüksək ixtisaslaşmış biznes sahələrinin müxtəlif növlərini birləşdirərək və onlar arasında əlaqələr quraraq, ənənəvi coğrafi bölgünün müxtəlifliyinin müəyyən edir. O, kifayət qədər böyük miqyasda (30-100 ha və daha artıq ərazidə) təyinatlı müəssisələrə ziyansız şəkildə "qarışıq biznes" yaradır. Burada əsas üstünlük isə istehsalat prosesində avtonomluğu təmin etməklə effektiv, səmərəli və ekoloji təmiz "qapalı dövr" yaradılmasından ibarət olur.

Aqropark konsepsiyasının qurulması kimi yeniliklər qida məhsulları daha effektiv istehsalı ilə yanaşı yeni biliklərin yaranmasına gətirib çıxaracaq və böyük ehtimalla, dünya üzrə qabaqcıl innovasiyaların və biliklərin inkişafı üçün stimula çevriləcəkdir.

Regionun inkişaf maraqları, elmi müəssisələrin, dövlət orqanlarının, məhsul və əmtəə istehsalçılarının maraqlarının innovativ birləşməsinin təmin edilməsinə tələb edir. Belə bir birləşmənin həyata keçirilməsinin ən məqbul forması, sürətli inkişafa əsaslanan və elmi qazanc gətirən, istehsalçılara maliyyə, informativ və hüquqi dəstək verən, müəssisələrin innovativ təmaslarını təmin edən aqroparkların və ya aqrotexnoparkların, aqro-sənaye parklarının yaradılmasıdır.

Bütün yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq aqroparkların aşağıdakı məsələləri həll etmək üçün nəzərdə tutulduğunu qeyd etmək olar:

1. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı, emalı, satışı ilə məşğul olan müəssisələrin və sahibkarların ənənəvi iqtisadiyyatdan şəbəkə iqtisadiyyatına keçidini və müəssisələr arası inteqrasiyanın təmin olunması.

2. İqtisadiyyatın aqro-sənaye sektorunda innovativ sahibkarlığın yeni formalarının inkişafı.
3. Aqrar, istehsal və ərzaq sənayesi sferasında fundamental və tətbiqi elmi tədqiqatların nəticələrindən, yüksək səviyyəli müasir texnologiyalardan istifadə şəraitində rəqabətli məhsul istehsalı.
4. Aqro-sənaye kompleksində innovasiyaların təşviqinin ən mobil formaları kimi orta və kiçik müəssisələr əsasında yeniliklərin tətbiqinin və inkişafının genişləndirilməsi;
5. Kənd təsərrüfatı elmi-tədqiqat müəssisələrinin elmi inkişaflarının kommersiyalaşdırılması yolu ilə regionun təhsil müəssisələrinin, dövlət elmi qurumları və təşkilatlarının inkişafının təmin edilməsi.
6. Regionun ümumi məhsul strukturunda yüksək texnologiyalı məhsulun payının artması, bölgənin iqtisadiyyatının inkişafı, ixrac potensialının stimullaşdırılması və bir sıra digər vəzifələr və s.

Ədəbiyyat:

1. Исмаилов, Ч.Н. Новые черты экономического развития Азербайджана // Материалы международной конференции «География мирового хозяйства. Регионализм в условиях глобализации», – Москва: – 2013. – с.131-138
2. Ismayilov Ch. Transformation of the conditions of socio-economic development of Azerbaijan in the post-pandemic period - "Journal of Geography, Politics and Society", 10(4), Poznan, Poland, 2020, p.34-45
3. Animal Care: beelden van diergezondheid en dierenwelzijn in agroclusters ['Animal Care: images of animal health and welfare in agriclusters']. InnovationNetwork report, December 2003.
4. Agroparken: perspectieven en dilemma's ['Agroparks: perspectives and dilemmas']. InnovationNetwork report, October 2000.
5. Deichmann, U., Kaiser, K., Lall, S.V. & Shalizi, Z. 2005. Agglomeration, transport and regional development in Indonesia. World Bank Policy Research Working Paper 3477. Washington, DC, World Bank
6. De Wilt, J.G., van Oosten, H.J. & Sterrenberg, L. 2000. Agroproduction parks: perspectives and dilemmas. The Hague, the Netherlands.
7. Personal interviews with FAO, UNIDO and UNDP staff during visit to Ethiopia in November 2014.
8. The report 'Animal Care' provides evidence to suggest that clustering in agroparks will dramatically reduce the risk of diseases entering this closed environment.
9. This idea is further elaborated in the design for the High Care park. See: 'Animal Care: images of animal health and welfare in agriclusters', InnovationNetwork report, December 2003.

ABSTRACT

MAIN FACTORS INFLUENCING THE CREATION AND LOCATION OF AGRICULTURAL PARKS

Mirzayev R.Z.

Lankaran State University

The article discusses the main factors for creating agricultural parks and their location. The influence of various factors on the location of parks and the interdependence of these factors are presented in detail. Considering the world experience, the correct definition of site selection, clustering and future advantages of the agricultural park concept are explained.

Keywords: *agricultural park, business plan, investment, infrastructure, agriculture, logistics, clustering, industrial park. social exemptions*

РЕЗЮМЕ

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА СОЗДАНИЕ И РАЗМЕЩЕНИЕ АГРОПАРКОВ

Мирзоев Р.З.

Ленкоранский государственный университет

В статье рассматриваются основные факторы создания и размещения агропарков. В широком аспекте представлены влияние и взаимосвязь различных факторов на территориальную организацию парков. Учитывая мировой опыт, раскрыты отличительные черты создаваемых преимуществ рациональной организации выбора участка для размещения агропарков, их кластеризации и реализации стратегии агропарковой концепции.

Ключевые слова: *агропарк, бизнес-план, инвестиция, инфраструктура, сельское хозяйство, логистика, кластеризация, индустриальный парк, социальные льготы*